

Začetki organiziranega vodništva na Slovenskem

V preteklosti hoja v hribe ni bila samoumevna kot danes, ko se lahko praktično vsakdo, ne glede na psihofizično kondicijo (in opremo) odpravi na pot. Turisti oziroma "gorohodci", kot jih je slovenščina 19. stoletja imenovala, so bili tedaj še precej redki. Za današnje razmere je zato skoraj nepredstavljiv zapis graškega profesorja Johannesa Frischaufa (1837–1924) o neobljudenosti alpskega sveta, ko je za 80. leta 19. stoletja v svojem vodniku zapisal: "V hribih lahko ure dolgo ni mogoče srečati nobenega človeka, če pa že, verjetno od njega ne dobiš potrebnih informacij."¹

Udeleženci prvega vodniškega tečaja in njihovi predavatelji pred praznično okrašeno gostilno Šmerc v Mojstrani 18. marca 1894. Vsak novi vodnik je za darilo prejel cepin, vrv, paket prve pomoči, kompas in pričujočo skupinsko fotografijo s tečaja. Vir dLib

Nekateri ozavešчени posamezniki so že pred tem opozarjali, da hoja v hribe ni nekaj, kar bi lahko počel vsak. Slavni Balthasar Hacquet (1735–1815) je v delu o primerni planinski opreми še posebej izpostavil, da je hoja v hribe stvar domačinov, za ostale pa je obvezen vodnik, ki mu nikakor ne gre oporekati, ampak zaupati in mu slediti. Da je bila hoja v hribe v spremstvu vodnika za nedomačine nuja, so se zavedali praktično vsi pisci planinskih vodnikov iz tistega časa in so to tudi jasno zapisali. Peter Radics (1836–1912) je na primer to pri navedbi ture na Triglav poudaril tudi vizualno: "Vzpon na Triglav svetujemo le najbolj izkušenim turistom in le v spremstvu z e l o z a n e s l j i v h vodnikov."² Tudi nemški Baedekerjev vodnik ni mogel mimo zahtevnosti vzpona na našo najvišjo goro: "Vzpona na Triglav, najvišji vrh Kranjskih Alp, se lahko lotijo

le zanesljivi gorniki brez vrtoglavice in v spremstvu izkušenega vodnika."³

Pri urejanju razmer na tem področju so bili že takoj na začetku aktivni tudi v Nemško-avstrijskem planinskem društvu (DÖAV) in posledično v vseh njegovih sekcijah, tudi kranjski sekciji iz Ljubljane. Z odlokom deželnih kranjskih oblasti 1. junija 1865 je bil narejen prvi korak k organiziranemu in urejenemu vodništvu, saj je veljal kot podlaga *Vodniškemu redu* (*Bergführerordnung*), ki je v veljavo stopil 27. junija 1874.

Prvi vodniški tečaj pri nas

Dr. Rudolf Roschnik je v kranjski sekciji prevzel skrb za vodništvo in leta 1894 je bil v Mojstrani organiziran prvi tečaj za vodnike pod vodstvom oftalmologa Emila Bocka (1857–1916). Kraj tečaja ni bil izbran naključno, saj so prav iz Mojstrane prihajali najbolj izkušeni vodniki. Poglejmo si opis enega izmed njih: "Pojava priporočenega vodnika, [...], je kaj malo pričala v njegovo dobro. Zdelo se je, da komaj obvladuje izrazito dolge okončine in izraz zaspane melanholije je počival na širokem, dobrodušnem obrazu, ki ga je ob odsotnosti prednjih zob nenehno krasil preprost nasmeh. Sprednje zobe si je bil namreč izbil zato, da bi bil oproščen vojaščine, preizkušen in zanesljiv način tistega časa, ko je bilo patrone treba odgrizniti še z zobmi [...]."⁴

Po končanem tečaju je Rudolf Roschnik poslal v glasilo *Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*⁵ poročilo s podrobnostmi s prvega vodniškega tečaja na Slovenskem.

"Na vabilo Kranjske sekcije nemško-avstrijskega Alpenvereina se je od 14 vabljenih 13 vodnikov odzvalo

³ Baedeker, *Südbaiern, Tirol und Salzburg*, 1888, str. 392.

⁴ Welter, D.: Aus den Julischen Alpen. V: *Der Alpenfreund*, 9. del, 1876, str. 202.

⁵ Rudolf Roschnik, Führerlehkurs in Mojstrana. V: *Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 83–84.

¹ Frischauf, J. *Frischauf's Gebirgsführer*, 1874, str. 5.

² Radics, *Führer durch Krain*, str. 69.

vabilu, in sicer so prišli iz Mojstrane, Dovja, Bleda, Bele Peči, Kranjske Gore in Koroške Bele. Trije med njimi niso znali brati, a le eden ni znal nemško. Vsak udeleženec in predavatelj je imel plačano nočitev ter povrnjene potne stroške. Po naših izkušnjah iz preteklih tovrstnih tečajev se je izkazalo, da je v program treba vključiti predvsem praktične vsebine, teorijo pa omejiti na najnужnejše informacije.

Tečaj se je v petih nadaljevanjih odvijal ob koncih tedna in je vsakič trajal po sedem ur, skupno torej petintrideset. Sobota zvečer je bila namenjena ponavljanju, ob nedeljah pa so udeleženci spoznavali naslednje nove vsebine: organizacija DÖAV, ena ura; dr. E. Bock, geografske vsebine (dve uri; J. Vesel), planinska oprema (dve uri; J. Vesel), kartografsko znanje (deset ur; R. Roschnik), splošno vedenje vodnika (dve uri; R. Roschnik), vodništvo, vodenje, tarife, dolžnosti in pravice vodnikov (dve uri; R. Roschnik), vodniška pravila, lov, turistika (dve uri; dr. F. Suppan), pomoč pri reševanju (12 ur; dr. E. Bock), nevarnosti pri hoji v gore in preprečevanje le-teh (dve uri; M. Roschnik). Izven pouka so pod vodstvom gospoda R. Kirbischa tečajniki pridobili tudi nekaj kuharskega znanja.

Tečajniki so zavzeto in resno pristopili k usposabljanju, še posebno zanimanje in navdušenost so pokazali pri predavanju o kartografiji in pri reševanju v gorah. Po Roschnikovem mnenju je bila izbira kraja in razporeditev tečaja na več tednov dobra odločitev in bi lahko bila vzor za naprej. V Mojstrani so se tečajniki lahko bolj kot kje drugje posvetili vsebinam in temam tečaja. Tudi časovna razporedjenost je bila smiselna, saj so tečajniki v vmesnem času lahko ponovili in utrdili snov.

Zaključek tečaja je bil 18. marca. Tečajniki so morali opraviti izpit pred komisijo, ki ji je predsedoval predsednik Obalne sekcije (*Section Kustenland*) P. A. Pazza. Slednji se je v zaključnem govoru zahvalil vsem predavateljem in udeležencem, pri čemer je še posebno izpostavil visok nivo pridobljenega znanja. Vsak tečajnik je dobil praktično darilo, cepin, vrv, zavoj prve pomoči, kompas in skupno spominsko fotografijo. Sledilo je še nekaj govorov, med njimi tudi zahvala najmlajšega "novega" vodnika."

Tej slovesnosti, ki je bila takoj po končanih izpiti, je naslednjega dne v Ljubljani sledila veliko bolj odmevna svečanost, o kateri je poročal tudi osrednji *Laibacher Zeitung*, ne pa tudi slovenski časopisi. Novopečeni vodniki so se torej naslednjega dne odpravili v Ljubljano, kjer je po skupni maši sledil ogled mestnih zanimivosti in v bogato okrašenem hotelu Švicerija slovesna pogostitev z godbo. Vodniki so bili zvečer pospremljeni na vlak.

Tečaj vodnikov, ki ga je organizirala Kranjska sekcija DÖAV, je bil prvi tovrstni tečaj na Slovenskem in je bil do zdaj pogosto prezrt. Dejstvo je, da je bil prvi slovenski tečaj organiziran šele leta 1906 v Ljubljani, a so se ga udeležili praktično iz celotnega takratnega slovenskega območja.

Še nekaj o vodniških tarifah

Kar zadeva plačila, se je bilo po Frischaufovih besedah treba predhodno, torej že v dolini, pogoditi, saj so vodniki pozneje znali tudi izsiljevati. Da bi se temu izognili, so avtorji planinskih vodnikov priložili tudi "cenovnike" planinskih tur. Zaradi denarnih reform na prelomu 19. stoletja, ko so goldinarje (fl) in krajcarje (kr) zamenjale krone (K) in helerji (h) oziroma na Slovenskem vinarji, so bile navedene cene v prvih vodnikih do prve svetovne vojne različne.

Pred letom 1900 je bila povprečna cena dnevnega vodenja po Frischaufu dva do tri goldinarje. Za 9-urno vodenje od Rablja do Kanina je bilo treba odšteti šest goldinarjev, za pot od istega izhodišča do Mangarta (štiri ure) bi pohodnika stalo štiri goldinarje, 10-urno vodenje do Montaža pa sedem goldinarjev. Za lažjo predstavo, kaj je ta cena v tistem času pomenila, naj zapišemo, da je tiskani vodnik iz leta 1873 stal en gol-

dinar in 30 krajcarjev, priložen zemljevid 30 krajcarjev, 1,5 litra mleka pa deset krajcarjev.

Cena tur na štajerskem koncu iz Kocbekovega vodnika se je gibala med 1–12 kron.

Vodnik je smel zahtevati tudi višjo ceno, če je šlo za vezano turo, in sicer šest kron na dan v visokogorju in štiri krone na dan v dolini. Poleg "cenovnika", ki je bil potrjen 31. decembra 1873, je Kocbek v svoj vodnik dodal še *Red za planinske vodnike v vojvodini Štajerski*, katerega določila so se nanašala zgolj na vodnike in ne za kliente. Zanimiv je 11. člen, po katerem je vodnik zavezan, da klientu nosi do osem kilogramov prtljage in ga slednji "nikakor ne sme siliti več teže nositi".

Ob koncu 19. stoletja je bilo vse bolj razširjeno mnenje, da hoja v hribe ni nekaj, kar bi lahko počel vsak, kakor se mu zdi. Zavedanje, da gre obiskovanje vzpetega sveta jemati resno, predvsem pa odgovorno, bi vsekakor moralo biti tudi ponotranjeno dejstvo vsakega sodobnega gornika. ●

Gostilna Šmerc je bila na prelomu iz 19. v 20. stoletje središče glavnega dogajanja, saj so se v njej zbirali vsi, od planincev, ki so sestopili z vlaka, do vodnikov in planinskih funkcionarjev. Razglednico je izdala Deželna zveza za tujski promet na Kranjskem. Vir Slovenski planinski muzej